

LEIDINYS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 5 (110)

1994 m. kovas

Vasario 16-ąją Kaune, Karininkų ramovėje Lietuvai prisiekusieji atsargos karininkai
Algirdo KAIRIO nuotrauka

KAUNAS. Vasario 26d. LPKT sajungoje įvyko tarybos ir rajonų skyrių pirminkų konferencija. Aptartas politinių kalinių ir tremtinų konfliktas su apsimelavusia Seimo dauguma ir Lietuvos Vyriausybe. Politiniai kaliniai ir tremtiniai neleis Lietuvos genocido tyrimo centre įsitvirtinti komunistų statytiniui ir kompartijai, persikrikštijusiai į LDDP, šeimininkauti tvarkant tautos laisvės kovą ir nelaisvės kančią istoriją. Protesto akcijos KGB rūmuose tęsiasi. Konferencijoje nutarta šiuo klausimu kovo 6d. Vilniuje organizuoti visos Lietuvos protesto mitingą. Mitingą rengs Sajungos taryba ir rajonų skyriai, dalyvaus visos dešiniuosios jėgos.

Kitais Lietuvai svarbiais klausimais konferencija priėmė nutarimus ir kreipimusis į Lietuvos vadovus. Be to, daug karčių žodžių rajonų skyrių pirmininkai išsakė Lietuvos švietimo ir kultūros vadovų adresu dėl abejingumo valstybinėms šventėms. Buvo pastebėta, kad Vasario 16-ąją daugelyje rajonų mokyklų neįvyko Nepriklausomybės dienos minėjimai, miesteliuose, gyvenvietėse nebuvo iškeltos valstybinės vėliavos.

Passarta, kuo politiniai kaliniai ir tremtiniai galėtų moksleivijai padėti. Konkrečius pasiūlymus skelbsime "Tremtinyje".

Redakcijos inf.

Lietuvos Respublikos Prezidentui A.Brazauskui
Lietuvos Respublikos Ministriui Pirmininkui A.Šleževičiui
Kreipimasis

1994 02 28

Vilnius

Atsiliepdami į Jūsų, gerbiamas Lietuvos Respublikos Prezidente, 1994m. vasario 28d. spaudos konferencijoje išsakytas mintis KGB archyvų klausimu, mes, budintieji KGB rūmuose, pritariame Jums, kad KGB archyvai yra Valstybės turtas.

Logika, tiesa ir teisingumu vadovaujantis, Valstybės turtas turi būti tvarkomas Valstybės žmogaus, t. y. žmogaus, kuriuo pasitiki visos suinteresuotos šalys.

Deja, LDDP ir Seimo dauguma pasielgė atvirkščiai: Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro vadovu paskyrė savo statytini. Tai ir Jūs, Prezidente, savo atsakyme spaudos konferencijoje patvirtinote.

Mes kreipiamės į Jūs ir prašome, pradeti realizuoti minėtajį teiginį dėl KGB archyvų kaip Valstybės turto. Siūlome atšaukti LDDP ir Seimo daugumos statytini iš Centro vadovo pareigų ir ieškoti Valstybės žmogaus, t. y. žmogaus, kuris būtų priimtinės visoms suinteresuotoms šalims. Nebus tuomet ir Jūsų minėtų ginčų.

(Grupės budėtojų parašai)

Protesto mitingas "Už teisingumą ir valstybės ateitį"

VILNIUS. Kovo 6-ąją, 14 val., prie LDDP CK būstinių iš įvairių Lietuvos kampelių su vėlvalomis ir protesto plakatais susirinko aplie 9000 būvusių politinių kalinių ir tremtinų. Surentė piramidę, simbolizuojančią komunistinę valdžią, ir ją uždegė. Kai ši baigė degti, iškilminga eisena pa-traukė Gėdimo prospektu prie KGB rūmų. Čia jau trečias mėnuo budi politinių kalinių ir tremtinų grupės, saugodamos archyvus ir neįsileidamas LDDP statylinio, Genocido tyrimo centro vadovo V.Skuodo.

Tios minėte pagerbtas žuvusių atminimas, prie paminklinės lento padėtas vainikas. Budėtojai atvykusieji tarė sveikinimo ir padėkos žodį. Padékota ir prokurorei iš Čečėnijos, parėmusių budėtojus, pilnais. Pasidžiaugta, kad mūsų daug ir kad mes vienungi. Po to visi pasukome į Neprikalusomybės aikštę.

Mitinge įžanginį žodį tarė Seimo nariai A.Endriukaitis ir B.Gajauskas. "I Genocido tyrimo centro vadovus Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų organizacijos siūlė net 7 kandidatus, bet LDDP į tai neatsižvelgė, išsirinko ir patvirtino sau tinkamą," - be kita ko, priminė B.Gajauskas. Kalbėjusieji visuomenei paaiškino, kad Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų konfliktas su LDDP, siekiančia pagrobti 50 metų laisvės kovą ir tautos kančią istoriją, yra kova už teisingumą įgyvendinimą ir žingsnis į teisine valstybę.

Seimo narys I.Uždavinys konkretus faktas apibūdinė politiką kaip gržimą Sovietų sąjungą. Jis pažymėjo, kad visuomenėl neatsikelia informacija apie sutartis su Rusija. Be to, Jis perskaite "Vilniaus" draugijos ir dešiniųjų visuomeninių organizacijų kreipimosi dėl būsimosios dviličės Lietuvos-Lenkijos sutarties. Mitingo dalyviai kreipimuisi vienigai pritarė. Apie dabartinę Lietuvos valdžios kliaudingą užsienio politiką kalbėjo jaunuų konservatorių lygos pirminkinas R.Račinskas, monsinj. A.Svarinskas, Jūnimo sambūrio koordinatorius A.Danilevičius, Seimo narys A.Stasiškis.

Rezoliuciją "Už teisingumą ir valstybės ateitį" perskaite Sajūdžio pilmininkas R.Batūra. Daugiaukštanti minia ją vienigai priėmė.

Algirdas MARCINKEVICIUS

Nuo laisvės kelio pradžios - ketveri

1990m. kovo 10d. Vilniuje į pirmajį posėdį susirinko naujai išrinkti LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatai. Pirminkas akademikas J. Bulavas pasveikino susirinkusius, deputatams palinkėjo "būti vieni kitiemis pakantiems, tolerantiškiems ir siekti vienybės atsakingame darbe". Deputatas Č. Juršėnas perskaite gautus sveikinimus. "Vieniuosi su Jumis dvasioje, pasisakydamas visa širdimi priėt tautos okupacine padėti ir už laisvos, savarankiškos, nepriklausomos Lietuvos valstybės gyvenimo kelią", - raše J. E. kardinolas Vincentas Sladkevičius. "Dėl ligos negalėsiu dalyvauti, todėl prašau mano vardu pasveikinti sesiją, pradėjusią Lietuvos atgimimo, nepaprastos istorinės reikšmės darbą. Linkiu vienybę, oriai išspręsti Lietuvos Valstybės tėstimumo raidą", - telegrafavo bemaž šimtametis Lietuvos savanoris architektas Vytautas Landsbergis-Žemkalnis. Pasveikino Australijos lietuvių sąjungos pirminkas Maksvytis. "Per ilgus metus mes, išeiviniai, troškome matyti vėl laisvą savo Tėvynę. Bet atrodė, kad tai tik svajonė, ne realybė. Pamažu atsivérė gelezinė uždanga. Paprociai ir tautos ženklai vėl skleidžiasi po kraštą-tautinė vėliava, himnas, sava kalba, dainos ir malda. Tie laisvės simboliai rodo kelią, kuriuo tauta žygios".

Antrajame posėdyje, jau kovo 11d, buvo renkamas Aukščiausiosios Tarybos pirminkas. Pasiūlytos keturių kandidatūros: R. Ozolo, K. Motiekos, A. Brazauskas ir V. Landsbergis. Pirmieji du savo kandidatūras atsiėmė. Pretendentai atsakinėjo į deputatų klausimus. Deputatas A. Sakalas uždavė du principinius klausimus: "Kokius siūlote kelius artimiausiai ateicių ir ar manote, kad reikėtų nedel-

siant paskelbti politinę nepriklausomybę, o po to tvarkyt ekonomiką, ar pirmiausia reikia sutvarkyt ekonomiką, o tik po to skelbti politinę nepriklausomybę?" A. Brazauskas atsakė, kad "realių rezultatų įmanoma pasiekti tik realiomis derybomis. O realioms deryboms reikia sudaryti ir atitinkamą aplinką. Su kita derybų puse vystistik reikia ieškoti kontaktų ir kaip su būsimuoju mūsų kaimynu, ir kaip su realių derybų partneriu. Manyciau, kad nuo to jokių būdu atsisakyti negalima. Todėl į klausimą, ar pirmata, ar aną, aš neatsakyčiau vienareikšmiškai. Tai turėtų būti daroma lygiagrečiai, nesistengiant konfrontuoti, kad tai neapsunkintų mūsų tolesnių veiksmų".

Prof. V. Landsbergis, kalbėdamas apie programą, pasakė: "Ji nėra kokia nors asmeninė programa. Galėčiau nurodysti į Sajūdžio rinkiminę platformą, o galbūt verčiau į patį Sajūdį, visą Sajūdį, ne į organizaciją, o į esmę tai, kas Lietuvoje yra įvykę, kur mes dalyvavome ir kur aš dalyvauvau. Sajūdis - tai mūsų krašto atgimimas dvasinis, pilietinis, tautinis. Jis atnešė didelių permanentų. Galbūt ne virose srityse, galbūt ne tokioje, kokių trokštame, kokių laukēme išroškė bei veik per pusę šimtmecio. Tačiau tos permanentos - tai gyvybė, besireiškianti ir pažadėta... Bendras siekis gali būti įvardijamas labai paprastu žodžiu - Lietuva. Šiame žodyje, kai aš suprantu, yra meilė, yra žmonių orumas, yra teisingumo siekis, taigi ir žmoniško gyvenimo siekis. Mūsų bendras uždavinys - atkurti savo visuomenę, savo valstybę ir kurti jas toliau. Tos kūrybos galias atskleidžia tik laisvi žmonės laisvoje žemėje... Dabar stovime ant istorinio lūžio slenkscio". Deputatas N. Rasimavicius, nusistebėjęs, kad ta pati grupė, kuri rinko parašus dėl A. Brazauskos išrinkimo AT pirminku, dabar renka parašus dėl Klaipėdos prijungimo prie Kaliningrado srities.

Trečiąjame posėdyje dalyvavo 133 deputatai. AT pirminku buvo išrinktas V. Landsbergis, surinkęs 91 balsą. Kitas pretendentas gavo 38 balus. Padaręs šį pirmąjį labai svarbų sprendimą, Parlamentas, jau vadovaujamas tik ką išrinkto pirminkinio, emėsi kitų ne mažiau svarbių darbų.

(nukelta į 2 psl.)

Lietuvos Respublikos Prezidentui A.Brazauskui
Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkui Č.Juršenai
Pareiškimas

Dėl Lietuvos ir Lenkijos sutarties

Tik įvertinus praeitį ir nekomplikuojant ateities dvišalių savykių, galima stiprinti savo valstybę.

Kai kurie Lenkijos ir Lietuvos lenkų veikėjai teigia, kad Vilniaus kraštą yra Lenkijos dalis, atitekusi Lietuvai dėl neteisėto Molotovo-Ribentropo paktos. Sutartyje ar deklaracijoje būtina išrašyti:

"Lenkijos Respublika pripažiusta 1919-1939m. rytinės Lietuvos dalies okupaciją bei aneksiją neteisėta ir visiems laikams atsisako bet kokių pretenzijų iš ją. Lietuvos ir Lenkijos valstybių ilgaamžių sostinių ir etnografinės istorinės teritorijos suverenitetas niekada nebuvo paneigtas. Dabartinė Lietuvos Respublikos teritorija ir Lenkijos Respublikos teritorija yra vientisos ir nedalijamos".

Tai būtų pagrindas iš tikrujų draugiškiems Lietuvos ir Lenkijos savykiams, padėtu likviduoti okupacijos pasekmes, nekeltų grėsmės Lietuvos žemėi vientisumui, sudarytų palankesnį Vokietijos ir kitų valstybių požiūrių į dabartinę Lenkijos teritorijos nedalomumą.

Dalyvaudama sutartiniuose sąmoksluose su fašistine Vokietija okupuojant Čekoslovakiją, taip pat Klaipėdos byloje (1938-1939m.), o vėliau pati Vokietijos okupuota, Lenkija jautė Lietuvos geranorišką paramą nuo represijų gelbstint kariuomenę, politikos veikėjus bei intelligentiją.

Reikalaudama Rusijos ir Vokietijos atsiptašti už neteisėtus tarpvalstybinius veiksmus, Lenkija pati privalo atsiptašti Lietuvą už Sualkų sutarties sulaužymą ir karinius Želigovskio bei Armijos Krajobrės veiksmus. Tai turi būti padaryta vardan žuvusių dėl šių agresijos veiksmų.

Lietuvių tauta niekada nėjo į Lenkiją su kardu. Reikia tiketi, kad abipusis supratimas atvers kelią į gerus mūsų tarpvalstybinius savykius.

Priimta LPKT sajungos konferencijoje Kaune, 1994m. vasario 26d.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos Vilniaus bendrijos kreipimasis į Prezidentą, Seimą ir Vyriausybę

Dėl nekonstitucinių "Žemės reformos

pagrindinių krypčių" padarinių likvidavimo

S. LR Konstitucinių Teismas 1994m. sausio 19 dieną paskelbė LDPR "Žemės reformos pagrindines kryptis" nekonstitu cinemis. Praėjo mėnuo, tačiau LR valdžia nesiėmė jokių veiksmų "Krypčių" nekonstitucinguo padariniamis likviduoti, todėl reikalaujame:

1. Nedelsiant vykdyti Konstitucinio Teismo nutarimą: atskiru Seimo įstatymu atšaukti "Krypčių" pagrindu priimtas antikonstitucines Žemės grąžinimo ir žemės reformos įstatymų pataisas, atimančias arba apribojančias žemės savininkų ir jų paveidėtojų nuosavybės teises. Skubiai atlikti reviziją atitinkamų Vyriausybės nutarimų, kurių paskutinis (Nr.55) neteisėtai priimtas 1994m. sausio 26 dieną, jau po Konstitucinio Teismo nutarimo. Atšaukti Konstitucijos neatitinkančius nutarimus, taip pat peržiūrėti žemės nuomas bei žemės įstatymus.

2. Nedelsiant atstatydinti Seimo ir Vyriausybės agrarinus vadovus M. Proncką, R. Karaziją, M. Putvinskį ir P. Aleknavičių, kaip visiškai nekompetentingus leidžiant įstatymus ir pojstyminius norminius aktus ir juos taikant praktikoje.

3. Besąlygiškai ir nedelsiant pripažinti Lietuvos piliečių ir jų įpėdinių nuosavybės teises į visą prieš karą turėtą žemę ir kitą nekilnojamąjį turą. Ši turta pripažinti kaip kapitalą ir nuo 1992m., LR Konstitucijos įsigaliojimo datos, už negrąžintą ir teisingai neatlygintą nuosavybę mokėti nuomas mokesčių ir palūkanas, kaip tai numatyta Civilinio Kodekso 513 str.

4. Iki pavasario sėjos (1994m. kovo 31d.) Seime priimti visus principinius sprendimus, panaikinti nekonstitucinius įstatymus bei Vyriausybės nutarimus dėl nuosavybės teisių atstatymo ir žemės reformos.

Kreipimasis priimtas LPKT Vilniaus bendrijos konferencijoje 1994m. vasario 13 d.

Pareiškimas

Dėl aukų, NKGB-MGB 1944-1947m. išniekintų ir užkastų Tuskulėnų dvaro teritorijoje, nužudymo aplinkybių tyrimo

Pritariame šiuo klausimu Lietuvos Respublikos Prezidento Dekretui ir jo sudarytai komisijai šiemis kraupiemis praeities įvykiams tirti.

Stebésime, kaip vykdomas šis Prezidento įsipareigojimas ir kiek galėdami talkinsime tyrimo darbuose, kad būtų kuo išsamiau ir kuo skubiau išaiškintos nusikaltimų aplinkybės, o nusikaltelėliai patraukti baudžiamojon atsakomybėn.

Prašome Lietuvos Respublikos Vyriausybę suteikti komisijai visakeriopą paramą ir paraginti pradėti darbus nuo š.m. II ketvirčio.

Priimta vienbalsiai Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos tarybos ir skyrių pirmininkų konferencijoje 1994m. vasario 26d., Kaune

Tarybos pirmininkas A.Lukša

(atkelta iš 1 psl.)

Nuo laisvės kelio pradžios - kovos

Bronius Kuznickas, Kazimieras Motieka ir Česlovas Stankevičius buvo išrinkti AT pirmininko pavaduotojais, o Liudvikas Sabutis - AT sekretoriumi. Po to AT pavedė Ministrų Tarybai toliau vykdyti įgaliojimus, o jos pirmininko pareigas laikinai, pavadė Kazimierai Prunskiene. Priimta deklaracija apie tai, kad "Lietuvos gyventojai savo valia suteikė išrinktiems LTSR AT deputatams tautos atstovų mandatą ir prievolet atstatyti Lietuvos valstybę ir reikšti tautos suvereninę galią (suprema potestas) per šią Aukščiausiąją Tarybą". Buvo jau 18 valanda. Parlamentas atkuria ankesnį vienintelį oficialų valstybės pavadinimą - Lietuvos Respublika. Nuo šiol bus vartojojamas oficialus valstybės Herbas - Vytis. Atėja visų svarbiausias momentas. Rusijos žiaudėjimas deputatas S.Kovaliovės įaudindamas kalba: "1975 metais būtent čia, Vilniuje, aš buvau areštotas, tada išvėžė mane iš Lietuvos bei barų raištelio ir šaliko... Vyksta stebuklas. Ta stebukla jūs darote savo rankomis, ir aš

džiaugiuosi, kad galiu jus pasveikinti. Mano tévynėje Rusijoje daugelis jų priims priešikai... Kalbės, kad mes juos išlaisvinome nuo fašizmo, mes atstame jų ūkį po karo, bet niekas iš jų nepasakys, kad trečdalį piliečių ištremė į Sibirą". Kitas svečias iš Rusijos, žiaudėjimas deputatas L. Šemajevas sako, kad "Šiandien išspildė daugelio taučių svajonė ir prasidėjo negrūžamas vadinamosios neįardomos nelaisvų respublikų sajungos žlugimo laikotarpis". Lenkijos Seimo narys Zbignevas Vujecas pareiškia, kad "lenkų senatoriai ir Seimo nariai patvirtina savo norą ir išsitikinimą, kad Lietuva turi teisę į savarankiškumą, į laisvę".

Artejant pusiaunakčiui, gerokai nuvargė deputatai priima Lietuvos neprisklausomos valstybės atkūrimo aktą. "Aukščiausioji Taryba nutaria ir iškilmingai skelbia, kad yra atstatomas 1940 metais svetimos jėgos panaišintas Lietuvos valstybės suverenijų galių vykdymas, ir nuo šiol Lietuva vėl yra neprisklausoma valstybė", kaip laisvės varpo dūžiai skamba šie

žodžiai. Už Aktą balsavo 124 deputatai, prie nebalsavo niekas, bet susilaikė šeši. Deputatai stovėdami gieda valstybės himną Prof. V.Landsbergis sušunka: "Gerbiamieji deputatai, Lietuva jau laisval Dvasioje, teiseje laisva. Galėtume sušuktis: Latvija bus laisva! Dabar Estija bus laisva! Ir visos kitos, kurios dar nelaisvos". Deputatai skanduoja: "Latvija-Estija bus laisva!" Istorinis lūžis įvyko. Mes visi esame jo liudytojai ir šiek tiek dalyviai. Tada dar labai neaiškiai jautėme, kad sunkumų laisvės kelyje rasis daugiau negu numanėme. Kovo 12d. Parlamentas kreipėsi į Lietuvos žmones, kviesdamas juos į santaiką:

"Nepriklausomybė - tai ne rūstus Paskutinis teismas, ne aklas atpildo siekimas, ne laimėtojų triumfas, o mūsų istorinio susitaikymo, mūsų garbės, meilės ir atgimimo nenutrūkstantis kelias".

Gal tada nebuvo pagalvota, kad šie taurūs žodžiai tik tada virsta kūnu, jei juos lydi teisingumas.

Edmundas SIMANAITIS

ARMIJOS KRAJOVOS AUKŲ KLUBO KREIPIMASIS

I visų lietuvių tautą, visus Lietuvos mylinčius, piliečius, visas Lietuvos politines partijas ir visuomeninius judėjimus, visų Respublikos miestų ir rajonų savivaldybes, "Lietuvos aidą", "Lietuvos ryto", "Tiesos", "Vorulos" ir "Kurier Wilenski" bei visas užsienio lietuviškų laikraščių redakcijas

Lietuva per amžius kentėjo nuo didžiųjų savo kaimynių - Vokietijos, Rusijos ir Lenkijos imperializmo. Ypač žlaurus 1939-1953m. jos įstorijos laikotarpis. Bolševikų ir nacistų okupacinių režimų bei Vokietijos emigracinių vyriausybės į Vilnius kraštą atsiusti ginkluoti Armijos krajovos būrių vykdydami lietuvių tautos genocidą ir beveik trečdalį jos išnaikino.

Smerkdami bolševikų ir nacistų nusikaltimus lietuvių tautai, neturime pamiršti ir nusikalstamos lenkų Armijos krajovos ginkluotų būrių veiklos Rytių Lietuvoje 1942-1945 metais. Ši karinė antilietuviškų organizacija turėjo tikslą, pakartoti J. Pilsudskio ir gen. L. Želigovskio 1920m. įvykdytą agresiją - Vokietijai pralaimint karą, siekti vėl užgrobtį amžinają Lietuvos sostinę Vilnių ir jo kraštą bei prijungti juos prie Lenkijos. Armijos krajovos būriai Rytių Lietuvos 1942-1945 metais perkelti į mūsų tautos ir Vilnius miesto gyventojų šventos vietas - Rasų kapinių teritoriją, įvairose Rytių Lietuvos vietovėse pastatyti tų žudikų atminimui paminklai. Neramu ir dėl to, kad prie Lietuvos lenkų sajungos nelegalių veikia "Armijos krajovos veteranų klubas".

Lietuvių tautos istorinė atmintis ir teisingumas reikalauja įvardyti Armijos krajovos nusikaltimus ir patraukti baudžiamojon atsakomybėn konkrečius nusikaltelius bei žudikus. Kviečiame neužmiršti jų nužudytių Lietuvos dukrų bei sūnų ir pagerbti šventą auką atminimą visose žudynių vietose.

Žiauriausią ir kruviniausią lietuvių genocido aktą Armija krajova įvykdė 1944m. birželio mėnesio paskutinią savaitę Dubingių apylinkėse. Šio kraupaus įvykio 50-mečio minėjimo mitinge 1992m. nutarta čia įamžinti visų Armijos krajovos aukų atminimą. Pasodinta ąžuolų giraitė (parkas-memorialas), kur numatyta pastatyti paminklą-koplyčią. Iki šių metų vidurio reikia baigti įrengti atminimo parką-memorialą ir pastatyti numatytais paminklą-koplyčią.

Memoriale darbų užbaigimui reikia mūsų visuomenės finansinių paramos. Jau kreipiamės ir į Lietuvos Respublikos Prezidentą, Seimą bei Vyriausybę.

Prašome visų Lietuvos miestų ir rajonų savivaldybių:

1) Paskelbti ši kreipimasi savo miestų ir rajonų laikraščiuose;

2) pačioms skirti šiam kilmiam reikalui lėšų.

Visus galinčius paremti lėšas prašome siųsti šiuo adresu: *Lietuvos taipomasis bankas Vilniaus miesto Senamiesčio skyriaus filialas Nr. 6762/076 Taipomoji knygelė saskaita Nr. E 1106*

**Lietuvos Respublikos Generaliniam prokurorui A.Paulauskui
Kauno m. Vyriausiam prokurorui V.Juknai**

Kreipimasis

Dėl Algirdo Petrusiūčiaus bylos

Mes, Politinių kalinių ir tremtinių sajungos taryba ir rajonų skyrių pirmininkai, susirinkę vasario 26d. į savo konferenciją Kaune ir išklausę visuomeninės komisijos Algirdo Petrusiūčiaus baudžiamajai bylai tirti išvadų susidarėme nuomonę, kad teisminėse institucijose byla šiam asmeniui yra sufabruota ir iškelta kaip politinis susidorojimas. Joje A. Petrusiūčiaus atžvilgiu nėra nusikaltimo sudėties.

Laisvės kovojojas, Lietuvos kariuomenės atsargos kapitonas Algirdas Petrusiūčius ne darė nusikaltimus, o vykdė tarnybines savo vadų užduotis.

Reikalaujame tuo pat nutraukti šią baudžiamąjį bylą ir jos sufabruotojams taikyti juridinę atsakomybę.

Priimta vienbalsiai Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos tarybos ir skyrių pirmininkų konferencijoje 1994m. vasario 26d., Kaune

Tarybos pirmininkas A. Lukša

1994m. kovas

TREMINTINYS

3

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMŲ

Grėsmingas pavojuš Valstybės saugumui

Seimo narys Algirdas Endriukaitis išplatinio dokumentą, kuriame rašoma, kad po 1990m. Kovo 11-osios Akto paskelbimo visuose Lietuvos Respublikos rajonuose ir miestuose SSSR KGB tarnybos tėsė savo veiklą iki pat 1991m. rugpjūčio pučo. KGB veikla buvo prieška Lietuvos valstybei: verba agentus rinko agentūrines žinias ir perduvinėjo jas į svečiuosius, valstybės centrus.

LR AT 1991m. gruodžio mėn. nutarime "Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo igyvendinimo tvarkos" išaiškinta, kad "asmenys, tarnaujantys po 1940m. birželio 15d. neteisėtai esančiose Sovietų Sąjungos ginkluotose pajėgose, vaidaus reikalų kariuomenės, saugumo ir kitose teisėsaugos bei represinio pobūdžio struktūrose, negali būti laikomi nuolat gyvenantys ar dirbantys Lietuvo-

je". LDDP frakcijos Seimo nario P. Papovo teikimu Seimas 1993m. gruodžio 22d. priėmė minėtojo AT nutarimo pataisą. "Pagal šią pataisą SSSR reprezinėse struktūrose dirbusiems asmenims (KGB, NKVD ir kt.) sudaromos lengvatos ir jų Lietuvai prieška veikla legalizuojama. Pataisa numato, kad minėtieji asmenys galėjo dirbtose struktūrose iki 1992m. kovo 1d. ir, jeigu jie neteisėtai ar apgaulės būdu iki 1991m. lapkričio 1d. yra gavę Respublikos piliečio pažymėjimus arba pažymėjimus apie apsisprendimą dėl Lietuvos pilietybės, tai gali gauti LR piliečio pasus", - konstatuoja dokumento autorius.

A. Endriukaičio duomenimis, Lietuvoje prieš 1991m. rugpjūčio pučą dirbo apie 2000 KGB kadrinių darbuotojų ir šiuo metu Lietuvoje yra 1320

Parengė
Edmundas SIMANAITIS

KGB darbuotojų, gaunancių LR pensijas.

Vyriausybė, pažeisdama AT Prezidiumo 1991m. gruodžio 23d. nutarimą, leido saugos ir sekimo tarnybose dirbtis buvusiems KGB darbuotojams, turėti ginklų. Seimo narys primena, kad iki šiol "neatlikta buvusių KGB darbuotojų registracija, jie neapklausti, negauta jų turima informacija apie agentūrinį darbą, neįsitikinta jų lojalumu Lietuvai, visiems suteikta Lietuvos pilietybė. Manome, kad Lietuvos valdžia yra susitarusi su Rusija dėl KGB darbuotojų globos. Naikinama Rezistencijos dalyvių teisių komisija".

Politiniai kaliniai ir tremtiniai, protestuojantys KGB kalėjimo požemiuose, aplankė užsienio šalių ambasadą Vilniuje ir informavo jas apie grėsmę Lietuvos valstybės saugumui.

IŠ SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMŲ

Vyriausybė vengia atsakomybės už ekonominę politiką

Vasario 23d. spaudos konferencijoje buvo paskelbtas Krikščionių demokratų partijos valdybos pirmininko Seimo nario Povilo Katiliaus pareiškimas "Dėl Lietuvos banko funkcijų ir lito emisijos tvarkos pakeitimų". DDP dauguma pritarė "Lito patikimumo įstatymo" projektui. Projektas prieštarauja Konstitucijos 125 ir 126 straipsniams. Mat norima lito emisijos funkcijas atimti iš Lietuvos banko, kas numatoma Konstitucijoje, ir perduoti Lito komitetui. Susiejus litą su viena kuria svetima valiuta, jis faktiškai taptų tik kitos valstybės pinigų pakaitalu, o Lietuvos bankas - centrine pinigų keityklą".

Siekimas litą mechanikaus susieti su viena svetima valiuta aiškinamas poreikiu stabilizuoti lito kursą, sustabdyti infliaciją, sumažinti palūkanas už kreditus. "Jau spėjome išitikinti, kad lito stabiliumas pats savaime nesušabdo infliacijos ir nesumažina palūkanų... Mūsų nuomone, LDDP vyriausybė šia priemone kaip skydu mėgina prisdengti nuo atsakomybės už ekonominės politikos rezultatus, kad galėtų žmonių gyvenimo sunkumus aiškinti kaip neišvengiamą lito patikimumo užtikrinimo pasiekimą. Tada Vyriausybė dėl ūkio krizės tarsi būtų niekuo déta. Šią priemonę igyvendinant, atsirastų galimybę pasipelnyti su LDDP susijusioms grupuotėms..."

KDP valdyba pasisako prieš siūlomą įstatymą ir pareiškia, kad visa atsakomybė už jo pasiekmes teks Respublikos Prezidentui, Ministriui Pirmininkui ir LDDP Seimo frakcijai", - rašoma pareiškime.

Prezidentūros antisionizmas ar klaida?

Seimo narys E. Zingeris iš Prezidento metiniame pranešime pastebėtą, akibrokišką žvelgia geranoriškai, sakydamas, kad "tai yra atsitiktinė žmogaus, padėjusio ruoštį tekstą, nelemta klaida". Gal gal... Iš tikrujų Prezidento patarėjai kadaise uoliai studijavo "mokslynį komunizmą", tad iš įpročio tikriausiai dar ir dabar tebesinaudoja sovietiniais žinynais, o ten rašoma: "Sionizmo ideologija prieštarauja višo pasaulio žydų darbo žmonių interesams, ardo internacinalinę darbininkų 'klasės vienybę'". Taip ir atsirado Prezidento tekste teiginių, kad "iš Austrrijos sostinės nuskambėjo perspėjimas ne tik Europai, bet ir pasauliui (taigi ir Lietuvai, E.S.) apie agresyvaus nacionalizmo, rasizmo, sionizmo, neapykantos kitataučiams pavoju".

Sionizmas - tai žydų nacionalinis sajūdis, kilęs praėjusio šimtmecio pabaigoje, siekës sukurti Palestinoje žydų valstybę. Kai ši valstybė atsirado beveik po dviem tūkstančių metų tylos (kokia nuostabi tautos sielos stiprybė!), sionistai iškėlė tikslą suburti jos teritorijoje visus žydus, stiprinti jų tautinę vienybę ir, žinoma, žydų valstybės galiaj. Smerkdami sionizmą, turėtume smerkti ir mūsų tautinio atgimimo siekių atkurti Lietuvos valstybę.

Seimo narys E. Zingeris vasario 21d. kreipėsi į Prezidentą, prašydamas "denonsuoti šią absurdą iš senų laikų atkeliausią formulę ir atstatyti Vienos dokumento ... dvasią, t.y. antisemitizmo pasmerkimą".

Mat tame dokumente buvo kalbama ne apie sionizmą, o tik apie antisemitizmą. Vėliau pakeisti nebuvó per daug sunku, o mastysena?

Skandalinges faktas akis bado!

"Tremtinio" 4-ame numeryje buvo rašta apie Opozicijos Seimo narių pareiškimą dėl specialiųjų būvusių SSSR tarnybų ir jų darbuotojų veiklos Lietuvos piliečių chartijos taryba nusiuntė Lietuvos Respublikos Prezidentui, Vyriausybei ir Seimui raštą, kuriame reiškiamas susirūpinimas, kad LR Saugumo tarnyba "iki šiol nepateikė Generalinei prokuratūrai jokios informacijos. Tokia būklė, kai tarnyba, turinti visų pirmą užkirsti kelią užsienio žvalgyboms, savo veiksmais faktiškai dangsto jų veiklą, yra netoleruotina/ir grėsminga Lietuvos saugumui. Manome, kad tokis skandalinges faktas neturi likti nepastebetas. Iš tai turėtų nedelsdamos reaguoti Lietuvos valdžios institucijos: Prezidentas, Vyriausybė, Seimas".

Priminsime, kad KGB "veikiantis rezervas" tvirtai įsitaisė privačiose firmose bei valstybinėse įmonėse, jaučiasi saugiai ir gyvena Lietuvoje kaip Dievo ausy.

Kodel H.Šadžius pasirinko tremtinius?

Niekas nenuneigis, kad KGB agentai buvo tarp tremtinų, politinių kalinių ir partizanų. Teisingai H. Šadžius "Tiesoje" rašo, kad KGB stengesi infiltruoti savo agentą į kiekvieną, net ir mažiausią kolektyvą. Taigi jų buvo ir kiekvienoje partinėje organizacijoje, laikraščio ar žurnalo redakcijoje, kokiųje ir t.t.

Daugelį jų žmonės žinojo (ar bent jau nujautė), dar nematę archyvinų dokumentų, kurių didelė dalis, anot paties autorius, gali būti ir suklastota. O ir H.Šadžiaus straipsnio stilus gana keistas. Prie pasitaikančių užuojaus frazių tremtiniams visai netinka keik-mažodžiai "bandita", "pakuolai" ir kt.

Pavyzdžiui, ar galėjo tévas apie sū-

nų taip sakyti: "Mano sūnus Stasys yra Marijampolės apskrities banditų grupės dalyvis..." Arba: "Pirmiausia tai socialiai pavojingos sovietinei santvarkai elementų ("banditų", "banditų pagalbininkų", "nacionalistų", "Tėvynės išdavikų") šeimos" ("Tiesa", 1994 02 10).

Tai tikriausiai vertimai iš rusų kalbos, bet kodėl "istrebite!" verčia-

mas "naikinto?"

Aš visuomet galvojau, kad jeigu buvę KGB agentai nepasinaudojo jėms suteikta proga išpažinti savo kalte, tai nesvarbu, kas jie būtų tremtiniai, kunigai, Seimo ar Vyriausybės nariai - juos reikia įvardyti teisme. Žinoma, ne sovietiniame. Ir prieš adeti reikiu nuo aukštesnius postus užimančių politikų, žurnalistų, mokslininkų. Jie pavojingesni. Ką tie vargšai tremtiniai - nebent paagituoją prie-

rinkimus.

Galėdamas lengvai prieiti prie KGB archyvų, H.Šadžius galėtų paskelbti seriją straipsnių kad ir tokiais pavadinimais: "KGB veikla tarp žurnalistų" ar "...tarp komunistų". Manau, būtų ne mažiau įdomu skaityti, o ir naudinti.

Gal ir tada "Tiesa" nepagailėtų savo puslapiu?

Kazys JUODEŠKA
Kaišiadorys

DDP viršūnės nutarė sulaužti sunkiai pasiekta susitarimą dėl GTC vadovo skyrimo. Ijungus "buldozerį", ankstesnis Seimo nutarimas buvo pakeistas kitu, patogesniu.

DDP realiai įvertino padėtį ir išsigando, pripažinus politinių kalinių ir tremtinį įtaką ir reikšmę dabartiniam Lietuvos politiniam gyvenimui. Žmonės, iškentę tremties baimus ir lagerių pragarą, išlaikė tvirtą politinę orientaciją. Jų pažadais neapgausiai tuščiakalbystė jie perpranta bematant, grasišnūn nebijo, o nūmestą kaulą griebia retas. DDP puikiai suprato, kad su išlikusiai ir represijas atlaikeisia Tautos dalimi dera tarsi ir paisyti teisėtų jos interesu. Tiesiog kito kelio nėra. Laikytis susitarimų pamégino, bet neužteko pilietinės drąsos. Nugalėjo partijos ir savo kailio saugojimo interesai.

DDP uoliai platina mitą apie politinių kalinių ir tremtinį organizacijų politinį užsiangažavimą. Atseit dėl to su jomis ir GTC vadovo kandidatūros derinti negalima. Politiniai kaliniai ir tremtiniai iš principo negali būti abejingi savo kančią, pažeminimą ir Tautos genocido istorijos likimui. Juos tokius padarė DDP, iki persikrikštijimo vadinusis TSKP-LKP, žmona, su savo įrankio NKVD-MGB-KGB pagalba. Išlikusieji represuotieji jaučia šventą pareigą rūpintis, kad Tėvynės kovų iš kančių istorija nebūtų klasojama, taip pat falsifikuojama. Ši pareiga siejasi su kovotojo, patrioto orumu, kurį gina "Visuotinė žmogaus teisių deklamacija" ir Lietuvos Respublikos Konstitucija. Jeigu politiniai kaliniai ir tremtiniai šią teisę ir pareigą perleistų savo kankintojams ir kolaborantams, jie būtų nesuprasti ne tik bendraamžių,

bet ir ateities kartą. Galbūt tai priygtų žuvusių bendražygį išvalystei.

Iš tikrujų labiausiai suinteresuota paimti KGB archyvus savo vienvaldėn kontrolėn pati DDP. Paskui ją velkasi tamsus ir kruvinas praeities šleifas, kurio turinio didelė dalis slypi ir KGB archyve. DDP pristigo pilietinės drąsos vieninteliu įmanomu teisiniu keliu atskratytu šleifo. Jeigu Lietuvoje laiku-

Latvijoje, Estijoje ar Ukrainoje. Mėginimas visiškai sunaikinti KGB archyvus sukelė šalyje krizę, kurios padarinius sunku nuspėti. DDP praeitas užsienyje smarkiai pašlytų. Tikriausiai šio šiurkštaus veiksmo artimiausiu metu, nebus griebiamasi. Patogesné įtaką išteitilyai, per daug neskubant archyvus "išvalyti". Čia neturi likti medžiagos, kompromituojančios valdžioje ar valdžios rezerve

kant GTC vadovą. Doc. V.Skuodis jau seniai prarado PKTS ir PKS pasitikėjimą. Apie tai jau rašėme (žr. "Tremtinys" 1993m. Nr.23). Yra dar viena šio skaudaus reikalas puse, i kuria ne visi linkę atsižvelgti. Bet kokia politinių kalinių ir tremtinų nesantaika pila vandenj ant komunistų malūno ir juos linksmina. Absurdiška telkti visą dėmesį į doc. V.Skuodį, kai šiuo metu Lietuvoje daugiau negu

mečio struktūrose. Ši grupė itin suinteresuota, kad KGB archyvai būtų DDP žinioje, kad jie toliau būtų valomi. Mat dar gerokai prieš Nepriklausomybės atkūrimą bene trijų dešimčių moterų pulkelis vartėbylas ir žirklėmis karpė išlapų agentų, informatorių, provokatorų pavardes. KGB profesionalumu nereikia abejoti. Ši tarnyba gera nujautė artejančių krachą.

DDP, atsisakiusi tartis su PKTS ir PKS atstovais, labai norėtų palaužti žmonių valią, sumenkinti politinių kalinių ir tremtinų sajungą vaidmenį ir nustumti jas nuo politikos. Komunistams labai maga parodyti, kad represijas iškentėjė žmonės yra nevieningi, kad jie penasi dėl niekų, tuščių ambicijų genami, kad jie mažiau išspręse, nes nelankė partinių mokyklų, kad tikrieji patriotai - tai tie, kurie leidžiasi DDP vadovaujami. Šitaip mėginama rinkti taškus artejančiuose savivaldybių rinkimuose.

Galimas daiktas, kad prie protestuojančių likimo brolius ir seseris, sugrižusius į KGB kalėjimo kameras, bus panaujota jėga. Bet tai nebus pergalė, o nacionalinė nelaimė ir komunistų gėda. Visas šis konfliktas dirbtinis. Ji pašalinti labai paprasta.

Tik reikia laikytis susitarimų ir pagaliau susivokti, kad Tėvynėje turime išsitekti visi-ir buvusieji komunistai, ir jų represuotų žmonės, ir čia gyvenę, ir sugrižusieji iš tremties. Esame pasmerkti gyventi kartu, bet santarvė gali grižti tik teisingumo pagrindu. DDP blaškosi tarp pagrastos baimės už pusės amžiaus istoriją ir mėgavimosi neva Tautos valia su teikta visagalyste ir nebaudžiamumu. Pasekmės gali būti skaudžios visiems.

Paulius DEMIKIS

Vengiama atsakyti už genocidą

būtų buvę padėti teisingumo pamatai, tai, siekiant Tautos santarvės, teisingumo vykdymas įgautų veikiau dorovinė prasmę, o ne atliktų baudžiamą funkciją. Komunistai, nesvarbu, koki vardu jie kada vadinosi, niekada taip ir neišdrįs patys patraukti nors vieną savo sėbrą teismo atsakomybėn. Iškalbus moralės ir teisingumo supratimo rodiklis! Buvęs partijos lyderis kartą prasitarė, kad geriausiai būtų visą KGB archyvą sudeginti. Matyt, tada turėtume tapti visi švarūs ir balti, kaip angelėliai. Visi susilygintume savo praeitim: ir KGB gėnerolas, dabar jau pensininkas, ir prasigėrės stribas, ir paleigusi senutę, pargrižusi iš Sibiro, ir "Slovingosios" CK narys, ir naujas Lietuvos milijonierius, ir invalidas politinis kalinis, nebesuduriantis galu.

Jeigu atkuriant teisingumą nedrįstama atskratyti kruvinojo praeities šleifo, kaip tai padarė Vakarų vokiečiai su savo nacistais tuojo po karo, tai belieka dvi, deja, nedoros išeitys: archyvus sunaikinti arba juos "išvalyti". Pirmaja pasinaudotai jau pavėluota. Kiek spėta, sunaikinta, bet liko dar pakankamai daug, kur kas daugiau, negu

esančius valdanciosios partijos tūzus, karalius, damales, žemukus, o gal ir devynakę. Švarai padaryti to neįmanoma iš principo, nes kiekvienas dokumentų lapas yra komunizmo masikalių liudytojas.

GTC vadovo darbas, žinoma, atsakingas, todėl i šią kėdę turi sėsti labai patikimas DDP žmogus. Tačiau nekibkime prie politinio kalinio doc. V.Skuodžio asmenybės. Čia DDP klasdingai užmetė jaukų su masalu, kuriuo susiviliojo ne tik karštės galvos likimo-brolis, bet ir solidus Seimo narys. Naivanyti, kad DDP visoje Lietuvoje neranda kitos kandidatūros, kaip tik ši garbus amžiaus geologą su dideliu disidentinės veiklos stažu. Kodėl doc. V.Skuodis staiga tapo vienintelis patikimas ir parankus žmogus ekskomunistams? Sulaužius susitarimą, reikėjo pakieisti gincą ("derybą" DDP jau neketina leistis) objektą. Šitaip jai iš dalies pavyko kritikos ugnį perkelti nuo principinio klausimo į gudriai pakštą dirbtinį. Juk ne apie V.Skuodį kalba su kasi, bet apie politinį kalinį ir tremtinį organizacijų teisę domėtių Kančių archyvu, dalyvauti ji tvarkant ir ypač paren-

1300 kadrinių KGB darbuotojų gauna padidintas pensijas už nekaltų gyventojų trėmimą, už masinęs ir pavienių žmonių žudynes, už provokacijas, už mūsų piliečių fizinį bei psichologinį terorą. Lietuvos Temidė né karto (!) nepravėrė lūpų. Per ketvertą Nepriklausomos Lietuvos gyvavimo metų vienas (net visų kruviniausias) genocido vykdytojas nebuvo patrauktas i teismą. Prisiminime, kad Vakarų Vokietijoje po karo per dvejus metus buvo užbaigtas denacifikacijos procesas ir visuomenė pradėjo sparčiai sveikėti.

Atskira tema apie žmones, savo ar ne savo valia tapusius žaisliukais nešvariouose DDP žaidimuose dėl Tautos kančių archyvo. Tai jų asmeninė drama, kurią ne visada galima paaiškinti apsisprendimo stoka. Matyt, dar Lietuvoje veikia ir, ko gero, ilgai veikia iš užsienio valdomos tamsios jėgos. Kovo 11-osios aktas slaptųjų tarnybų tinklų nesutraukė. O ir vėliau šio nebuvo pakankamai ryžtingai siekta, nors progū buتا pakankamai.

Seime yra keletas jau žinomų visuomenei narių, benddarbiavusių su KGB ar tiesiogiai dirbusių represinėse soviet-

Prezidentas dar nepasiraše

1993m. birželio 8d. Seimas gavo Žmogaus ir piliečio teisių bei tautybių reikalų komiteto parengtą įstatymo projektą "Dėl Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymo pakeitimo ir papildymo". Ji Seimui pateikė šio komiteto narė G.Jurkūnaitė. Siame dokumente rašoma:

Iš dalies pakeisti Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatymą (žln. 1990, Nr.29-692):
1. Įstatymą vadinti "Lietuvos Respublikos politinių partijų ir politinių organizacijų įstatymu".

2. 1 str. antrają pastraipą išdėstyti taip: "Tuo pat metu Lietuvos Respublikos pilletis gali būti vienos politinės partijos arba politinės organizacijos nėra".

3. Įstatyme, išskyrus 1 str. antrają pastraipą, po žodžių "politinės partijos" įrašyti žodžius "ir politinės organizacijos".

Po šiuo projektu pasiraše du minėtojo komiteto nariai. Pažymėta vieta ir Respublikos Prezidentui pasirašyti. Kaip ši projektą vertinti - ar kaip norą sukompliuoti Prezidentą, ar kaip akį nepaisymą Konstitucijoje numatyti Žmogaus politinių teisių ir norą suvaržyti organizuotą visuomenės dalyvavimą valstybės valdyme ir kūrime?

Nesvarbu, kokie būtų ketinimai, bet šio įstatymo pakeitimus ir papildymą projektą Seimas, be abejo, svarstys ir jį priims arba atmes. Pasvarstykimė kartu. Rašykite mums.

Redakcijos inf.

Kas buvo tie 'didvyriai'?

Perskaičiau "Laisvės kovų archyvo" Nr. 8 I. Sarpaliūtės "Mano gyvenimo aprašymą". Norėčiau atskleisti kai kurių čia minimų partizanų slapyvardžius.

Žalgiris- tai Antanas Pakalniškis, kilęs iš Girininkų k. netoli Judrėnų. Iškėlus Ž.Namumiestyje trispalvę (jis ten mokėsi), teko išeiti į "Vilko" partizanų būrį. Žuvo 1950m. Veiviržėnu miškuose. Gulėjo pamestas Veivirženuose kartu su kitais devyniais vyrais ir viena moterimi.

Klajūnas- Kostas Gailius, kovojęs "Vilko" būryje.

Pušis- Petras Balčinas- siuvėjas iš Kvėdarnos. Partizanas nuo 1945m. Buvo Dariaus rajono partizanų vadas. Tarnavo gen. P. Plechavičiaus Vietinėje rinktinėje. Žuvo neaiškiomis aplinkybėmis.

Verpetas- partizanų būrio, veikusio Rietavo, Endriejavo apylinkėse, vadas Steponas Greivys, kėlęs čekistams siaubą. Žuvo Rusinų k. prie Endriejavo 1951m. sausio 13d. (Beje, tokiu slapyvardžiu galėjo būti ir kitas partizanas.)

Rambynas- Stasys Paulavičius, anksčiau turėjęs Direktorius slapyvardį. Gimės 1916m. Lietuvos ka-

riuomenės leitenantas. Kilęs iš Šilalės valsč. Jokūbaičių k. Žuvo Kvėdarnos apylinkėse, Lembo k., prie Alyzo Galinsko. sodybos 1951m. birželio 29-osios ryta. "Pilies" būrio vadas.

Jovaras- Alfonsas Paulavičius, susirges (jo koja buvo nuaugusi vėtimis) gydėsi pas Juozą Kutniauską Lembo k. Žuvo kartu su broliu Stasiu 1951m. birželio 29d.

Rustanas- Pranas Gailius, žuves 1945m. birželio 24d. Kovojo "Vilko" būryje. Kartu kovojo dar du broliai: Vaclovas-Trimitas ir Kostas-Klajūnas. Vienas jų žuvo Džiuginelių k., kitas - prie Judrėnų viešk elio. Dagilis- Juozas Oželis. Tai Petro

Oželio, žuvusio kartu su Feliksu Urbonu 1959m. gegužės 4d., brolis. Juozas Oželis buvo užmigdytas ir paimtas gyvas, kalėjo lageriuose. Gyveno Karaliaučiaus srityje.

Kantas- Mečius Bačkauskas iš Kvėdarnos valsč. Gvaldų k. Kovojo, kartu su broliu Bronium-Bijūnu, žuvusiu Rietavo miškuose.

Ramutis- Vaclovas Rėbžda iš Gvaldų k. Kovojo kartu su broliu Bronislovu-Zilvičiu.

Visi jie kovojo "Vilko" būryje. Kvėdarnos, Švėkšnos, Veiviržėnu valsčiuose. Visi jie, išskyrus Juozą Oželį-Dagili, žuvę.

Kestutis BALČIŪNAS

Prašome paliudyti apie šiuos rezistencijos dalyvius, norinčius gauti rezistencijos dalyvio pažymą. Benediktas Sruogis, Anele Marcinkevičiutė-Kvedaravičienė, veikę Siaulių raj.; Juozas Grušys, Magdalena Grušienė, Zigmantas Tamakauskas, veikę Kauno m.; Romualdas Andriušis, veikęs Kauno raj.; Stasė Vitkauskienė, veikusi Raseinių raj.; Juozapas Jaras, Anicetas Jaras, Algimantas Jaras, veikę Radviliškio raj.

Atsiliepimus prašome siųsti Rezistencijos dalyvių teisių atstatymo komisijai, Laisvės al. 39, 3000 Kaunas.

1994m. kovas

TREMIINYS

5

Gelbėjimas nuo mirties lageriuose

Gelbėjusieji lietuvius politinius kalinius rizikavo savo likimui. Galėjai kaip mat gauti sadistų prižiūrėtojų atkirti. Juolab kad ir patys buvo ne sava valia į sibirus pakliuvę lietuvių. Bet tokį gelbėtojų vis tiek buvo, ir ne vienas. Ypač daug padėjo sujusieji su medicina. Prisiminkime juos ir, nors kukliai pagerbdami, parašykime "Tremtiniui". O mes, trys buvę Vorkutos 29-osios šachtos "dochodiagos", politiniai kaliniai - A. Šilkus, J. Šukys ir P. Baniulis - jau seniai ten būtume savo kaulelius pakloje, jeigu ne to lagerio gydytojas Stonis. Jis mus, išsekusius, mirštančius, etapais iš kitų lagerių atvežtus lietuvius, guldė į ligoninę. Nedelsiant imdavo gydyti ir laikydavo, kol sustiprédavome. Maistas iš ligoninės nebūdavo vagiamas galbūt irgi jo dėka. Žodžiu, gelbėjo kaip galédamas. Už tai, kad likome gyvi, labiausiai esame dekingi gydytojui Stoniui. Norėtume, kad jo vardas būtų minimas su didžiausia pagarba, bet likimo ironija tokia, kad mes šio gydytojo vardo jau neatsimename.

A.ŠILKUS, J. ŠUKYS, P. BANIULIS

Kuršenai

Redakcijos prieras: Vytautas Stonis buvo VDU medicinos fakulteto studentas, 1941m. birželio sukilimo Kaune dalyvis. (Sukilime buvo sužeistas) Studijų nebaigė, nes iš paskutinio kurso (1944m.) buvo suimtas ir nuo 1945m. įkalintas Vorkutos lageriuose.

Žmona, med. sesuo Viktorija Gendrlytė-Stoniene, buvo Vorkutos politinė kalinė, vėliau 5 metus išbuvo tremtyje Kazachstane.

Vytautas ir Viktorija Stoniai gyvena Kulautuve. Išaugino dukrą ir du sūnus. Jie taip pat medikai.

Vytautas ir Viktorija Stoniai

Norėčiau paklausti...

Žyda atsimena ir gerbia vokiško genocido metais priglaudusius juos žmones, kurie, nebijodamis gestapo keršto, ne vieną išgelbėjo nuo mirties. Juos šiandien vadina pasaulio žmonėmis ir jų garbei Izraelyje nuolatos plečiamas vardinis parkas. Ne užmiršta jie ir genocido vykdytojų, nepriklausomai nuo nusikaltėlių tauybės ar juos priglaudusios valstybės dydžio ir galios.

O kaip elgiamasi pas mus su ne mažiau atsidavusiais savo tautai gyventojais, kurie, bolševikinio teroro metais įrengę slėptuves savo sodybose, globojo, saugojo ir maitino Lietuvos laisvės gynėjus, rizikuodami ne tik savo, bet ir vaikų, visų šeimos naurių gyvybėmis? Jie iki šios dienos tiesiog ignoruojami. Atrodytų, kad Lietuva nebuvo okupacijos, nebuvo kvislingų, nebuvo išdavikų ir tiesioginių genocido vykdytojų. Lietuva gyvena ketvirtuosius atkurtosios Nepriklausomybės metus, bet bolševikinis tvaikas iki šiol neleidžia žmonėms atsikvėpti pilna krūtine ir pasijusti laisvais šalies gyventojais. Daugeliis, bijodami kagebių keršto, ir šiandien nedrysta pasakyti, kad jų namuose partizanai turėjo slėptuves. O kiek jų yra žinomų ir užprotokoluotų kagebių dokumentuose! Šie žmonės tyli, nes prasidėjusi parsidavėliškoje spudoje ciuško melo kampanija prieš partizaninių judėjimą iki šiol nesulaukia deramo atkirčio. Nors, rodos, žmonės turėtų suprasti, kam toks šmeižtas naudingas.

Dabar net kai kurie valdžios vyrai, užmiršę savo buvusių draugystę su Maskvos valdovų dukrelėmis ar jų žentais, užmiršę saunose praleistas naktis ar vaišės už buteliais apkrautą stalą, patapsnojimus per petį kagebių valdovui Lietuvoje, dedasi be paliovos kovoje už Lietuvos laisvę ir kartu pila paplavas ant partizanų bei jų rėmėjų galvų.

Šie valdžios vyrai labai klysta manymadi, kad užėmus aukštus postus jiems leistina viskas. Juk Burokevičius irgi tvirtina esąs didžiulis Lietuvos patriotas, ir kovoja už jo laisvę o šian-

Kai kuriuos valdžios vyru turėtų slėgti ne tik praeities nusikaltimai, bet ir nežabota neapykanta Lietuvos laisvės gynėjams, taip pat pokario metais KGB vadovaujamų karinių dalinii įvykdytų nusikaltimų priskyrimas partizanams.

Prisimenu vieną publikaciją bolševikinėje spaudoje, kur purvais buvo drabstomas "Tauro" apygardos kapelionas kun. Justinas Lelešius. Tą žmogų labai gerai pažinojau. Jis gana dažnai lankydavo ir mūsų kuopą, o jo raimantasis žodis padėdavo ne tik partizanams, bet ir žmonėms, pas kuriuos kartu užeidavome. Jo ir rankos, ir sąžinė buvo švari. Apie tai galėtų paliudyti jį pažinoję žmonės. Tai buvo Žmogus.

Pokario metais milicija be jokių tyrimų ar apklausų "tiksliai" ir "neklystamai" nustatydavo nusikaltimų kaltininką "tai banditų darbas". O iš tiesų tai būdavo darbas ne tik vietinių plėškų sudarytų gaujų ar grupuočių, bet ir valstybinių institucijų, o ypač specialiosios tarnybos, kuri vadinosi "Banditskij otel" ir funkcionavo tiesiogiai vadovaujama MGB.

Ar šiandien Vyriausybė ir Seimas padarė ką nors, kad būtų pradėta tirti buvusio KGB pulkininko Sokołovo ir jo globotos gaujos veiklą? Juk jie organizuotai žudė žmones visoje Lietuvoje. Žudė net savuosius, kad tik būtų galima kuo daugiau apjuodinti partizanus. Toks tyrimas auga ką atskleistų ir parodytų tikruosis teroro vykdytojus. Su vietinių plėškais ir teroristais sėkminges kovojo partizanai. Tai liudija išlikę partizanų archyvai. Ir nuosprendžiai dažniausiai būdavo rūstūs, nes partizanai kalejimų neturejo, o vyko karas, veikė karo metų įstatymai. Tik labai jauni arba vargo pastumėti plėškauti už pirmąjį nusikaltimą skaudžiai nebuvo baudžiami. Bet su MGB organizuotomis ir kariuomenės remiamomis teroristų gaujomis partizanai buvo nepajėgūs kovoti. Kur pavykdavo išaiškinti tokias gaujas, būdavo informuojami ne tik partizanų daliniai, bet ir vietas gyventojai.

Apie vieną paskutinių kagebių

iš žmonių pasakojimų 1992 metais, atidengiant ir šventinant paminklą paskutiniams Aukštaitijos partizanui Kraujeliui (Utenos raj).

Kraujelis buvo įsirengęs gerą slėptuvę gyvenamojo namo sienoje. Pastą patį ūkininką slapstišesi ir jo žmona. Kagebiastai labai stengėsi, bet niekaip nepajėgė rasti jo būstinės. Nužudomas Kraujelio uošvis. Įvykio vieton atbildėjė Utenos kagebiastai pradėjo "tyrimą". Pasitelkiamas dar nuo Lenino laikų praktikuotas metodas: nužudytojo dukra. (Kraujelienės sesuo), įtinkinta, kad tévą nužudė sesers vyras Kraujelis, nurodo, kur yra jo slėptuvė.

Toliau viskas jau ėjo pagal iš anksto parengtą scenarijų. Žuvo paskutinis Aukštaitijos partizanas, žuvo jis globojės ūkininkas.

Žudikų kruviną darbą "palainino" KGB.

Norėčiau paklausti Lietuvos valdžios vyru:

1. Kada bus pradėtos Lietuvos gyventojų naikinimo kaltininkų paieškos ir šių paieškų rezultatų skelbimai?

2. Kada bus paskelbtas sąrašas nusikaltelių, vykdžių genocidą Lietuvos, bet dabar gyvenančių užsienio valstybėse ar nežinia kur?

3. Kada Lietuvoje vyriausybiniu lygiu bus imtas rengti įstatymas, skatinantis išaiškinti ir skelbti Lietuvos Žmogumių tuos asmenis, kurie, rizikuodami savo ir visos šeimos gyvybę, pri-glaudė savo namuose įrengtose slėptuvėse partizanus? (O gal derėtų ir vardinį ažuolyną sodinti?)

4. Kada Lietuvos Seimas priims įstatymą, reglamentuojant Lietuvos Laisvės kovotojo statusą?

5. Kada sulauksime baudžiamoji kodekso papildymo, kuri būtų numatytos bausmės ir piniginės baudos už kaltinimus žudynėmis, nepateikiant įrodymų, kas tai darė (tai turėtų apimti ir šmeižtą prieš LLK sąjūdį)?

Manau, kad daug tūkstančių žmonių Lietuvoje laukia atsakymo į šiuos klausimus.

Sigitas KAJOKAS

Pažintis saugumo rūsyje

1940m. liepos 23d. atsidūrės Kauno saugumo rūsio 7-ojoje kamerioje, tarp kitų įkalintų pamačiau filosofijos mokslo daktara, Lietuvos Krikščionių demokratų partijos lyderį, buvusį ministrą pirmininką, Krašto apsaugos, Užsienio reikalų ir Švietimo ministram Leoną Bistrą. Jis buvo labai nusiminės, labai daug meldesi, nes puikiai žinojo, kas jo laukia. Po savaitės Bistrą išvedė.

Tik po poros metų susitikės Kaninoso ligoninėje sužinojau, kad 1941m. jis nuteisė 8-eriems metams laisvės atėmimo. Kalėjo Pečioros lageryje. Dirbo 2-oje lagerio ligoninėje felceriu. 1943m. specialios gydytojų komisijos buvo pripažintas nepagydomu ligoniu ir turėjo būti paleistas, bet nežinia kodėl buvo sulaikytas ir pasiustas "gydysis".

Iš ligoninės L. Bistrą nuvežė į NKVD būstinę. Po pokalbių su aukštais pareigūnais L. Bistras paraše kreipimasi į lietuvių tautą, kviesdamas aktyviai padėti Sovietų armijai kovoti su naciais.

Po to L. Bistrą išsiuntė į Uzbekiją. Čia už tai, kad išdavė neteisingą pažymą, vėl buvo nuteistas trejiems metams laisvės atėmimo. Pasibaigus karui, pagal amnestiją buvo paleistas ir grįžo į Lietuvą. Apsigyveno Kaune, dirbo Vyskupų kurių bibliotekoje.

1950m. Leoną Bistrą vėl ištrėmė į Sibirą. Ten jis dirbo dailide, taisė tvoras.

Krizostomas ŠIMKUS

"Audros" partizanų būrys

Sovietinė valdžia plačiai išgarsino, kad vokiečių okupacijos metais Utenos apskritijoje veikė diversantų grupė "Audra", bet nė žodeliu niekur neužsiminė, kiek baimės stribams ir jų pakalikams pokario metais įvarė Lietuvos partizanų būrys "Audra", veikęs Bikūnų, Dusetų, Užpalių, Jūžintų apylinkėse.

"Audros" partizanų būrys, susikūrė 1947m., įėjo į kungiškio Margirio brigados "Aušros" tėvynijos sudėti. Leido lankrāštelių "Partizanų kova". Margirio brigados vadu buvo Juozas Kemėklis-Rokas, Rintutis, Granitas, Simonaitis, g. 1918m. Dusetų raj. Mierkių k. Žuvo 1951m. gruodžio 22d. Molėtų raj. tarp Vidžiūnų ir Pelonių.

1947- 1949m. "Audros" partizanų būriui vadovavo Felikzas Stasiškis-Smūgis, g. 1926m. Smūgis žuvo 1949m. lapkričio 4d. su trimis kovos draugais mūšyje prieš stribus.

Jam žuvus, būriui vadovavo Jonas Abukauskas-Siaubas, Vytenis, g. 1927m. Norvaišų k. Užpalių apskr., pavaduotoju buvo sumanus 1941m. sukilimo Antalieptės apylinkėje vadinas Juozas Zavadskas-Paukštis, Durklas, g. 1908m. Steponiškių k. Antalieptės apyl.

Sovietų valdžia netgi nežinojo "Audros" kovotojų skaičiaus- 1952m. kovo 1d. jie užregistruo 21 nušautą ar suimtą būrio partizaną. Netgi nesugebėjo nustatyti 1951m. balandžio 12d. Kušlių miške prie Kepų kaimo žuvusių 3 vyrių ir moterų pavardžių. Narsuolių kūnus atvežė ir numetė Užpalių miestelyje. Bet neatsirado išdaviko, kuris būtų pasakės jų pavardes.

"Audros" partizanai dalyvavo šešiuose mūšiuose. Paminėtinė sie susirėmimai su stribais ir kariuomenė.

1949m. spalio 27d. partizanai sužinojo, kad Galinių kaime žemės ūkio artelei girtuokliauja stribai. Užpuolimo metu buvo nušautas stribas J. Mirončikovas, sužeisti du jo sėbrai, žuvo artelės darbuotoja M. Mironova. Susirėmimė žuvo narsus partizanas Bronius Zamauskas-Kietis, g. 1928m., o Jonas Abukauskas sužeistas į kairę ranką.

1950m. birželio 26d. susirėmimai su stribais Galinių k. partizanai nukovė stribą V. Mikalauską, o po keturių dienų ginkluotą išdaviką Joną Dulkę.

1951m. rugėjo 28d. partizanai ilėjosi Paindrės kaimo klojime. Juos apsupo Antalieptės stribai ir kariuomenė. Kautynių metu partizanai du stribus nukovė, vieną sunkiai sužeidė. Bėt ir patys neteko šešių kovos draugų. Žuvo Juozas Ramanauskas-Sarūnas, g. 1910m. Didžiadvaryje, Povilas Stukas-Tėvas, g. 1905m., su žmona Ona-Žemaite, g. 1905m. (abu iš Vaiškūnų kaimo). Atsišaudydam iki paskutinio šovinio, daržinėje sudegė broliai Svilai: Alfonsas-Streikus ir Bronius-Aidas bei Stasys Kanapėkas-Erškėtis, g. 1926m. Bikūnuose.

"Audros" būrio vadas Jonas Abukauskas, jo pavaduotojas Juozas Zavadskas ir kovotojas Albinas Rožė-Žygūnas buvo suimi 1952m. rudenį, po tardymu ir kankinimų. 1953m. sausio 26d. nuteisti 25-eriems metams. Kalėjo Vorkutos ir Intos lageriuose. Šiuo metu J. Abukauskas gyvena Kaune, Albino Rožės likimas nežinomas, o J. Zavadskas 1972m. grįžo į Lietuvą ir netrukus mirė.

Krizostomas ŠIMKUS

1994m. kovas

TREMINTINYS

6

Kai praežius fronto audrai grįžo
mečių gimtūsios Lazdijus, radome ap-
link namus ištryptą vejų, o vidury kie-
mo karo virtuvę. Pilni kambariai ka-
relių ir purvo. Motinai paprašius, vie-
nā kambarį palaisvino. Susigrūdome

Aldona KADZIAUSKAITĖ-BASEVIČIENĖ

KAIP MUS PERSEKIOJO "LIAUDIES GYNEJAI"

Centre - pirmieji Lazdijų mokytojai. Iš kairės: mano tėvelis Kazimieras Kadziauskas, mokytoja Česnaitė, kun. Adomaitis ir mokytojas Mulerškas (apie 1925-1930 metus)

dešimt žmonių: tėvai ir aštuonetas vaikų. Baldai sulaužyti, sudeginti, kampuose pridergti - lyg gyvuliu, o ne žmonių gyventa.

Karta grįžusi nuo karvės su pienu randu tokį vaizdą: sėdi rusų kapitonas, o motina suklupusi prieš jį ant kelio su mažiausiaja, kuriai buvo vos trys mėnesiai. Aplink suklupę visi vaka-maldauja, prašo pasigailėti, pa-likti tėveli, kuri kapitonas rengiasi išvesti susaudyt. Tai išgirdusi ir pamatrus, kritau be sąmonės. Tėvą tąkant paliko, tik plūdo, vadino fašistu. Mat buvo iškusta, kad mes pasitraukėme į užsienį, o iš tiesų siautėjant frontui buvome apsigyvenę kaime pas motinos broli.

Netrukus mus aplankė du apsinginklavę gatvės šlavėjai: Katauskas ir Pauža. Tėvui įrėmė pistoletus į nugarą, nuvarė į kalėjimą ir ten išlaikė

apie dvi savaites. Po kiek laiko apsilankė ir "liaudies gynėjai" Pupininkas ir dar vienas (nepamenu pavardė). Visur išsnūkštinej, atsidarė drabužių spintą, susikrovė drabužius ir išvažiavo, palikdami verkiančią šeimą. Mes su sesute likome gimnazistų uniformomis. Po kelių dienų sutikau vietines maskoles, pasipuošusias mūsų rūbais.

Karta 1954m. pavasari grįžusi iš gimnazijos, neradau tėvelio. Darė katra, rado mūsų tautinę vėliavą, porą knygų: "Kaip jie mus sušaudė", "Čekisto nuguose". Ir išsiavarė amžinai tėvą. Dažnai savęs klausiu, už ką mano tėvas Kazimieras Kadziauskas buvo tardomas, kalinamas, kankinamas? Jis buvo darbštus, tvarkingo ūkininko sūnus, kuriantis nepriklausomai Lietuvai, dar vos 18-metis mokinys su ginklu kovojo prieš lenką legionus

gimtajame lenkų okupuotame Vidurgirių kaime, kurių lietuviškas mokyklos, lenkų buvo uždarytos į Seinų kalėjimą už lietuvišką veidą. Lazdijų mieste buvo vienas pirmųjų mokytojų, mokiusi mylėti savo kraštą; Dzūkijos kaimuose rinko tautosaką; už kovas su lenkais buvo apdovanotas "Vycio" ženklu; vėliau buvo šaulys.

Kalėjimas Lazdjuose stūkojo priešais gimnaziją, prieš pat mano klasės langus. Čia šimtai žmonių kasdien stovėdavo, norėdami įduoti artimiesiems maisto. Kasdien "čia "liaudies gynėjai" atveždavo vis naujų jaunu ir senų žmonių. Po kelių dienų atviromis mašinomis juos veždavo į Marijampolės kalėjimą. Mačiau pro langą, kaip išvėžė mano tėvą.

Mes, vaikai, gabendavome jam ten maisto. Eidavome pėsti 18 km į Šeštokus, o iš ten dažniausiai "zuikiu", matyt, įgriso mus nuolatos vaikyt-

ant traukinio platformos važiuodame į Marijampolę. Čia laukdavome po dvi paros, kol maistą priimdavo.

Po kiek laiko tėvai išvėžė į Pečiorą. Kartą gavome ant beržo tošies parašytą laiškelį, kuriame skundėsi badaujas. Motina pasiuntė siuntinį, bet tėvas jo negavo.

Po tévo aresto mūsų namai buvo sekami "liaudies gynėjai", nors nėkas pasmus nesilankė. Dažnai "saugotojai" naktimis sukeldavo visą šeimą tikrinando pasus, sėdėdavo po keletą valandų. Ne kartą buvo tardoma sesuo Danutė. 1946m. vyriausioje sesuo Kazimiera baigė gimnaziją, tais pačiais metais gavo mokytojos darbą Veisiejų gimnazijoje, tačiau neilgam. Po kelių mėnesių arestuojama, išvėžama į Marijampolės kalėjimą. Tais pačiais metais arestuojama ir motina.

po dviejų savaicių motiną paleido.

Grįžo mamytė pašlijos sveikatos, naktį nubusdavo, verkdavo, dredėdavo, keldavosi...

1947m. pavasarį sužinome, kad tévelis jau vėl Marijampolėje. Ėjome, važiavome su broliu Vytautu vėl į Marijampolę, bet jau nešeime du maišukus maisto: sesuite Kazimierai ir téveliu. Išlaukėme prie kalėjimo vartų viša naktį. Laukėme atsakymo. Vakare vieną maišuką mums grąžino. Tėvo kailinius apsilirkęs prižiūrėtojas pasakė, kad tévelio néra ir jau nebus.

Mums buvo baisu grįžti ir pranešti tokią baisią žinią. Nežinojome nė kur palaidotas mūsų tévelis. Einančiams į gimnaziją "liaudies gynėjai" mums nuo rankovių draskė gedulo kašpinus, iš mūsų šaipėsi.

Tais pačiais metais iš mūsų atėmė duonos korteles. Po kiek laiko išvarė mane iš gimnazijos. Motina ėjo kryžiaus kelius - nuo sekretoriaus prie sekretoriaus. Ėjau ir aš. Pirmiausia į komjaunimą (nors nebuvau komjaunuolė). Sekretoriai buvo Jonas Ra-

Vidurystė Petruė Kizelevičiūtė, dešinėje - Aldona Kadziauskaitė

Liekame septyni vaikai. Šeimos galvai 18 metų sesuo Danutė. Mažiausiajai treji. Mes keturi mokémės gimnazijoję. Kai motina buvo tardoma Lazdjuose, "liaudies gynėjų" buveinėje, mes visi septyni ateidavome čia. O buvo rudens metas. Stovėdavome ir verkdavome. Mus vaikydavo "Gynėjams", matyt, įgriso mus nuolatos vaikyt-

gelis ir Valiukevičius. Jie issityčiojo. Valiukevičius pasakė: "Na ir kas, kad tave priimtų atgal - tu vis tiek gimnazijos nebaigs! Lauk iš čia, nacionalistų išpera!" Nuėjau pas pirmajį partijos sekretorių Kulakauską. Šis aukštornis frazėmis skaitė paskaitą apie partiją, Staliną, bet galų gale leido lankyti gimnaziją.

(B.d.)

Vincas VIČKAČKA

Ir tokių aukų nepamirškime

(Tremtinys. Pradžia 1993, Nr. 23)

10. Klasta ir apgaulė

Kaip ir buvo tikėtasi, okupantai, skelbdami amnestiją, siekė klastą ir karinėmis priemonemis kiršinti, provokuoti ir silpninti tautą, rengė areštus ir trėmimus, o į išstūtėjusias vietas siuntė kolonistus.

Klastingai suėmus Vasarą ir jo draugus, partizanai registruočiai neįėjo. Kiti vadai, net garsus Žaibas, sekė Vasaros būrio registraciją, svarstė, kaip pasielgti, ir galutinai apsisprendė kovoti iki mirties ar pergalės. Likusiems kovotojams dezorganizuoti NKVD vadovai stengesi naudoti užsiregistravusius partizanus, pradėjo juos mašikai verbuoti. Užverbuotus ir apginkluotus ragino grįžti į savo būrius ir naikinti draugus. Ne-sutikusių bendradarbiauti sumdavo ir teisė.

Partizanas Vladas Arbaciauskas-Tigras iš Ginakiemio kaimo užsiregistravo. Jam pasiūlé pasirinkti - būti nuteistam arba dirbtį NKVD naudai, grįžti į būrių.

Jis grįžo į būrių, bet pasakė, kokiomis sąlygomis jis atsiuntė, ir keletą metų garbingai kovojo, kol buvo sužeistas ir NKVD šunų sudraskytas.

Partizanai Jonas Gaina-Gruodis ir Petras Stankevičius-Rugpjūtis, abu iš Damanoniu kaimo, buvo suimti ir nuteisti, P. Stankevičius sušaudytas. Jonas Zaliecas iš Damanoniu kaimo ir Motiejus Gliebus iš Kaniūkų kaimo po užsiregistravimo tegyveno 1-2 metus ir, eidami trečią dešimtmjetį, mirė.

Tikriausiai buvo ir tokių, kurie kolaboravo, tačiau dauguma užsiregistravusiu stengėsi pasitraukti iš gmtų vietų.

Deja, pasipriešinimo taip greitai sunaikinti nepasisekė. Okupantui, prievertaujant ir provokuojant gyventojus, dar prisidėjo naujų kovotojų.

O NKVD papulkininkis ne-išlaikė žodžio, duoto Vasaros uošviui Jonui Zalieckui, kad, Vasarai pasidavus, jo šeimos nelies.

Jadygą Vičkačienę, ir jos mažus vaikus Broniuką ir Jadzytę 1946m. rugpjūčio 18 die-

ną ištrėmė į Tobolską, Tiumentės sritį.

Energininga moteris su vakis 1947m. spalio mén. iš tremties pabėgo. Lietuvoje slapstėsi pas gimines. Vaikai gyveno kitomis pavardėmis atskirai nuo jų. 1951m. birželio mén. 12d. J. Vičkačienė buvo suimta ir nuteista kalėti penkeriems metams už pabėgimą. Vaikų nesurado ir į tremtį negrąžino.

J. Vičkačienė paleido 1953m. birželio 18d.

1945m. spalio mén. Onuškio žydų sinagogoje vyko parodos "buržuazinių nacionalistų" teismas. Teisė Martyną Vičkačią-Vasarą, Stasį Kuodzevičių, Vaclovą Kuodzevičių, Stasį Biekšią, Vaclovą Alaburdą ir vieną jų ryšininką. Teismas buvo organizuotas įbauginti vietiniams gyventojams.

Apmaudu buvo, kad užsiregistravę, laisvėje gyvenę du skyrių vadai Stasys Zaliecas-Rytas ir Mykolas Žilionis-Martynas buvo liudytojais prieš teisiamuosius. Jie kaltino savo buvusius pavaldinius. Sovietai vie-

šai demonstravo, kokie jie dos-nūs išdavikams. Vasarą ir jo bendražygius nuteisė mirties bausme.

Stasiui Zalieckui-Rytui kovoti likę draugai vėliau įvykdė mirties nuosprendį.

11. Po daugelio metų

1992 m. sausio mén. Lietuvoje apsilankė vienintelis likę gyvas iš 1945m. Onuškyje nuteistų mirti - Stasys Kuodzevičius.

Be kitų prisiminimų, jis paskojo, kad kariškiai tardytojai juos labai žiauriai mušė, vertė prisipažinti nepadarytus nusikaltimus ir reikalavo sutikti bendradarbiauti - grįžti į būrius, išdavinėti ir naikinti draugus. Teismo metu jiems uždėjo antrankius, o nuteisus surišo ir tarpusavyje. Pirmają po teismo naktį prieleido Onuškio stribų būstines rūsyje. Ten juos aplankė vietinės igulos sadistas leitenantas su keturiais kareiviais. Kareiviams saugant ir stebint, leitenantas juos, antranikais surakintus, mušė ir spardė tol, kol jie neteko sąmonės. Skaudžiausiai buvo mušamas Martynas Vičkačka ir Stasys Biekšia.

Rytojus dieną jie pusgyviai buvo sumesti į sunkvežimį ir nuvežti į Vilniaus Lukšiškių ka-

léjimą. Uždaryti antrame korpuse mirtininkų kamerose.

Martynas Vičkačka beveik tris savaites kovojo su mirtimi, kol šiek tiek atgavo jėgas.

Kartu buvo kalinami tris mėnesius, kol pusbroliams Stasiui ir Vaclovui Kuodzevičiams mirties bausmę pakeitė katorga po 20 metų.

Pakeitus nuosprendį, juodu etapu išvėžė į Vorkutą. Apie likusius nieko negirdėjo ir laigeriuose nesutiko.

Pusbrolis Vaclovas Kuodzevičius Vorkutoje tuo pat mirė.

Stasys Kuodzevičius, išėjęs iš lagerio, gyveno Chakasijos ATSR, Černogorskio mieste, dirbo akmens anglies kasykloje, raše eileraščius.

Grįžusi po dešimties metų tremties Stafanija Kačenauskaitė-Miškūnienė, Rūdiškių turguje išskalbėjusi su pirkėju, pa-sisakė kilusi iš Kaniūkų kaimo. Pirkėjas pasisakė esąs iš gretimo Kalėnų kaimo, buvęs stribas. Paklausė, ar Stefaniją pažinusি Martyną Vičkačką. Jai patvirtinus, buvęs stribas pa-sididžiuodamas papasakojo, kad jis dalyvavęs vykdant Vičkačkai mirties nuosprendį. Martynas stribai kankino, paskui priver-te išskasti duobę ir sušaudę.

(Pabaiga)

1994m. kovas

TREMINTINYS

7

Antanina GARMUTE

... 1947m. birželio 11d. sužeistą partizaną stribai sušaudė rugiuose prie Merkio. Jo smegenys užtiko ant rugių varpų. Tėvas surinko tas varpas ir parsinešė namo. Tėvas mirė badu Sibire.

Gintarui ir jo kovos draugams -

Partizanams

Kas pavasarij žemė žydės,
Saulės spinduliai gers šilo toliai.
Ir pareis, ir parbėgs pamerkiai
Gintariniai vardais mūsų broliai!..

Priedainis:

Po senais ažuolais

Kilo jie sakalaus

Ir krūtinėmis Laisvę apgynē!

Pasilikot, jauni,

Dainose - amžini,

Partizanai - sūneliai Tėvynės!..

Sūrų prakaitą brauks nuo kaktos.

Vėl trobelej bus šilta ir gera.

Tik tos kruvinos brydes rugiuos -

Tik rugelialai ant kalno ką šnara?..

Ak, nemiršta karžygio širdis -

Kai gyvybė už Laisvę aukoja.

Tik suvirpa birželio naktis -

Ir legendomis žemė garuoja!..

Žiemkentelių speigus iškentės -

Ir jveiksim raudoną vergiją:

Žydi Laisvė širdy ir žydės -

Kai rugiai rasų ašarom lyjal..

o ji apie tai sužinojo tik 1952m. Jai tada buvo 14 metų. "Gyvenau tarp svetimų žmonių slapsčiaus. Mamytė buvo nuteista 25-eriems metams, paskui perteista 10 metų lagerių. Iš lagerių grįžo 1956m. ir tais pačiais metais mirė. Mes su broliu ją palaidojome. Prisimenu, kad tévelis buvo sužeistas į dešinį petj, labai nukraujavo. Vėliau į tą šoną išsimetė gangrena." Esame dėkingi T. Dantai, parašiusiam apie narsų partizaną.

Telšiai

Vilhelmas DAPŠEVIČIUS

Apie Žaliamiškio mūšį

Perskaite "Tremtinio" Nr. I (106) straipsni "Žaliamiškio mūšis", noriu ši tą papildyti.

1953-1954m. Omsko lageriuose sutikau partizaną kopiškéną Albertą Apšegą, kurį kontūzytą suémė bunkeryje. Jis man papasakojo apie Šimonij giroje vykusį mūšį. Jis sakė, kad mūšis įvyko 1951 metais, o ne 1949m., kaip rašote. Man sakė, kad ten buvo vadavietės bunkerai ir žuvo nemažai vadų. Žuvo 38 partizanai, iš jų berods 8 moterys. Iš bunkerų nepabėgo né vienas partizanas, nes kariuomenė buvo gerai pasiruošusi kažkas, matyt, išdavė. Bandę bėgti buvo nušauti, kiti susprogdinti bunkeriuose.

Šiuose bunkeriuose žuvo mano kaimynas Algirdo apygardos partizanas, rinktinės vadės Antanas Starkus. Jis buvo be galos drąsus ir sumanus vadas. Tai jis organizavo 1946m. Šimonij valsčiaus užpuolimą ir daugelį kitų operacijų.

Ten žuvo ir kaimynė, buvusi mano mokytoja Vladislava Vizbarienė, kurios palaikai dar perlaidototi į Apirbų kaimo kapines, greta vyro, buvusio partizano, žuvusio 1945 metais.

Amžina Jiems šlovė.

P. AIDUKAS

Aš, buvęs politinis kalnys, "Tremtinyje" (1993m, nr. 23) perskaiciavau T. Dantos straipsnį apie partizanų vadą Praną Muningi-Žvilgaitį ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji graudžiai apsiverkė: "Juk tai mano tévelis!" Ji man papasakojo, kad jos tévelis P. Muningis mirė 1950m.,

ir skubiai nunešiau jį paskaityti savo kaimynei Nijolei Muningytei. Ji

1994m. kovas

TREMINTINUS

8

IVYKIAI IVYKIAI

KĖDAINIAI. Vasario 9d. buvo minėmes pirmojo Lietuvos savanorio P. Lukšio 75-osios žuvimo metinės. Kazokų kaime savanoris P. Lukšys žuvo 1919m. vasario 9d. labai svarbiose Lietuvai kautynėse: bolševikams užėmus Kėdainius, būtų atsivėrės kelias į Kauną.

Iškilmes suvažiavo šimtai Kauno apskrities įgulos kareivių, savanorių, kariūnų, lakūnų, šaulių. Per visą miestą nusitęsė eisena, vedama kovinio orkestro. Kėdainių šauliams, kurių dauguma- buvę politkaliniai, tremtiniai- buvo suteikta garbė žygiuoti priekyje.

Klebonas A. Graužinis aukojo šv. Mišias. Šv. Jurgio bažnyčia buvo pilna karių. Po pamaldų kariškų mašinų ir autobusų kolona pasuko į Taučiūnų kaimą, prie P. Lukšio žuvimo vietoje atstatyto paminklo. Padėjome gėlių, pagerbėme karių ginklų. Grįždami aplankėme kapą, nulenkėme vėliavas, pagerbdami žuvusį didvyrių ir jo kovos draugus.

Iš kapinių kolonus žmonių gržo į miesto kultūros namus. Salė buvo pilna karių. Iškilmingą minėjimą pradėjo rajono tarybos pirmininkas P. Bagaška. Scenoje išrikuotos karinės vėliavos, stovi ginkluota garbės sargyba. Kalbėjo karininkai, dalinių vadai, šaulys V. Janonis, P. Lukšio giminaitis. Tokio iškilmingo renginio kėdainiečiai seniai nematė.

Juozas BANYS

KĖDAINIAI. Vasario 16d. 13 val. šv. Jurgio bažnyčia buvo pilna parapijiečių. Šv. Mišias Nepriklausomybės atkūrimo garbei aukojo ir pamoksłakakė parapijos klebonas A. Graužinis. Prie altoriaus po savo vėliava stovėjo šauliai.

Po pamaldų, šaulių kolonus vedami, visi pasukome į kultūros namų salę. Čia vos sutilpo visi, atėjusieji į iškilmingą minėjimą-LPKT sajungos nariai, praėjė gulagų baisumus, kita miesto visuomenė.

Po rajono tarybos pirmininko P. Baguškos pranešimo įvyko didelis koncertas. Su šokiais ir dainomis pasirodė geriausios rajono meninės jėgos- kandidatai į Pasaulio lietuvių dainų šventę.

Juozas BANYS

ROKIŠKIS. Vasario 15-ąją įvyko vakaronė Lietuvos nepriklausomybės dienai paminėti. Valstybės atkūrimo sąlygas ir reikšmę apibūdino istorikas A. Kazulėnas. Prisimintos ir pokario Lietuvos laisvės aukos, tévynės netektis. Dainavo tremtinių choras.

O laikrodžiams pasukus į naktį, prie kulkų vakarotojų stalelių atklydo Užgavėnių persirengėliai ir šeimininkų paprašė blynų. Gražiai šoko, dainavo ir, kaip pridera, "apmulkino", pažadėjė žiemą išsivesti.

Džiaugiamės surengtaja švente ir žmonėmis, sugebančiais atgaivinti tautines tradicijas.

A. KAZULĖNAS

VILKAVIŠKIS. Vasario 16-ąją šv. Mišias už Lietuvą aukojo kun. E. Naujalis. Po to visi susirinkome į Nepriklausomybės dienos minėjimą kultūros namuose. Šventė buvo labai iškilminga. Po rajono valdybos pirmininko A. Čelkevičiaus sveikinamojo žodžio, istoriko A. Žilinsko-Lietuvos laisvės kovų kelio apžvalgos ir kitų šiai didžiausiai Lietuvos šventei skirtų kalbų dainavo 2-osios vidurinės mokyklos vokalistai- duetas, kvartetas, mišrus choros, grojo mokyklos orkestras, šoko tautinių šokių kolektyvas. Moksleivių programa buvo labai nuoširdi ir patriotinė.

Gediminas ALMONAITIS

KURŠENAI. Vasario 16-osios minėjimas prasidėjo ryta- tautinės vėliavos prie Laisvės paminklo iškėlimu. Aidi himnas, "Lietuva brangi", "Marija, Marija", tariami iškilmingi žodžiai. Paminklo papédėje padedamos gėlės. Dabar einame prie paminklo už Tévynės laisvę kritisems Kuršenų krašto partizanams, jie pagerbiams tylos minute. (Beje, valdžios atstovų čia nebuvu.)

Po pietų įvyko minėjimas kultūros namuose. Kalbėjo Šiaulių raj. valdybos atstovas Čekanauskas, kultūros namų direktorius Goštaitas. Deja, nė vienas valdžios atstovas neprisiminė žuvusiųjų 1918-1922m. kovose ar, pokario rezistencijoje. Mat Kuršenuose tremtiniai apskritai nelabai toleruojami. Tuoj po LDDP pergalės rinkimuose PKTS Kuršenų skyrius iš mėrijos patalpų buvo "išprašytas"-perkeltas į neapšildomo avarinio namo palepę. Turbūt teisingi vieno pagyvenusio kuršeniečio žodžiai: "Kuršenai yra Lietuvos "raudonasis kampelis"..."

Jonas VAŠNORAS

KUPIŠKIS. Vasario 16-ąja Lietuvos Nepriklausomybės Akto paskelbimo dienos minėjimas prasidėjo bažnyčioje šv. Mišiomis.

Šventei vadovavo krašto apsaugos savanoriai. Dalyvavo šauliai, LPKTS nariai, tautininkai, Tévynės Sajungos, Sajūdžio nariai ir daug kitų geros valios žmonių. Po šv. Mišių eisena patraukė į kapines, prie Laisvės paminklo savanoriams. Vėliau minėjimas vyko kultūros namuose.

Minėjimo dalyvius sveikino ir kalbą pasakė rajono valdytojas P. Garklys, Tévynės Sajungos pirmininkas A. Biveinis, Tautininkų sajungos pirmininkas A. Šileris, krašto apsaugos kuopos vadas V. Jakštės ir kiti. Paskui scenoje pasirodė kultūros namų pramoginių šokių būrelis "Pumpurėliai" ir pagyvenusiu žmonių šokėjai, dainavo Antašavos ir Šepetos muzikos mokyklos dainorėliai.

Deja, nuotaika buvo šiek tiek sugadinta: tokia iškilminga proga nebuvu sugiedotas Lietuvos himnas, be to, renginyje nedalyvavo vidurinių mokyklų mokiniai.

S. KAZILIONIENE

KVĒDARNA. Vasario 16d. šv. Mišias už Lietuvą laikė parapijos klebonas Romualdas Vėlavicius. Po šv. Mišių bažnyčioje Kvēdarnos vidurinės mokyklos mokiniai padeklamavo eilėraščių. LPKTS Šilalės skyriaus pirmininkas Kęstutis Balčiūnas kalbėjo apie Vasario 16d. pasirašyto akto reikšmę, papasakojo apie gen. P. Plechavičiaus suorganizuotą Vietinė rinktinę. Šilalės rajono tarybos pirmininkas Alfonsas Bartkus pasveikino kvēdarniškius šventės proga ir palinkėjo dirbtį Lietuvai. Kvēdarnos kultūros namų direktorė Regina Šimkūnienė padeklamavo eilėraščių, dainavo Kvēdarnos tremtinių choras (vadovė Regina Šimkūnienė). Minėjimą organizavo LPKTS Šilalės skyrius, Tévynės Sajunga ir Kvēdarnos kultūros namai.

Kęstutis BALČIŪNAS

ŠILALĖ. Vasario 15d. po šv. Mišių bažnyčioje, kurią laikė ir pamoksłakakė klebonas A. Ivanauskas, žmonės rinkosi į kultūros namus, kur vyko Vasario 16d. minėjimas. Kabą pasakė Seimo deputatė Elvyra Kunevičienė. Dviem parlamentų gynuoniems savanoriams jį įteikė Sausio 13-osios medalius. Beje, šie medaliai paskirti ir apdovanoti rostai pasirašyti dar Aukščiausiosios Tarybos sekretoriaus L. Sabučio. Ilgas buvo jų kelias iki Šilalės.

Rajono savivaldybės švietimo skyrius kai kurie darbuotojai nenorėjo leisti paskelbti apie rengiamą minėjimą. Tai pirmas toks atvejis po Atgimimo Šilalėje. Mat dabartinė rajono vykdomoji valdžia pasuko kairėn. Minėjime nedalyvavo nei rajono valdytojas, nei Sąjūdžio Seimo narys, buvęs rajono Sąjūdžio pirmininkas K. Juknės.

Koncertavo Šilalės kultūros namų saviveiklininkai ir Šilutės vidurinės mokyklos mokiniai.

Kęstutis BALČIŪNAS

parėmuisiemi mūsų Sąjungą: p. Bronei Rusteikiis iš Čikago (JAV) - 100 USD; p.

J.V. Daniūtis iš Otaivo (Kanada) - 50 CAD;

p.R. Dataiūnei iš Charnwood AOT (Australija) - 41,75 AUD; Valstybinės įmonės "Aerotai" gen. direktoriui p. B. Lubiniui - 1000 Lt

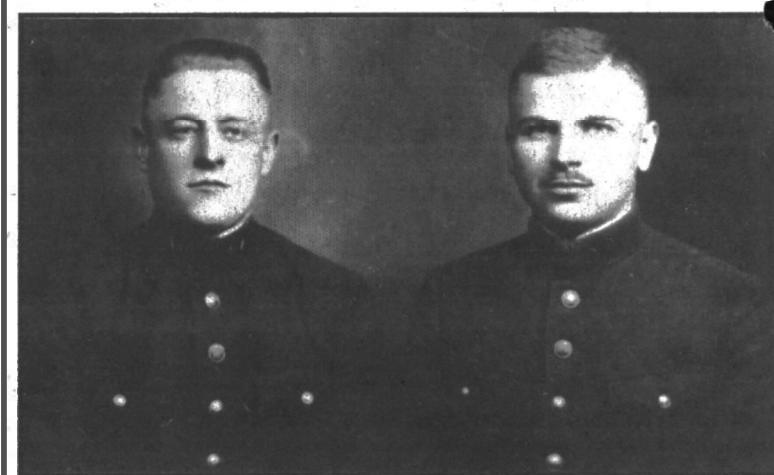
ATSILIEPKITE!

Antroje eileje antras iš dešinės P. Drutys

Petras DRUTYS, g. 1912m. Dziviliškių k. Lazdijų raj. Vokiečių okupacijos metais jis suėmė ir išvežė į Kybartų stovyklą, brolis jis išpirko. Vėliau vokiečiai jis suėmė Vieštartų k. pas Glinskus. Kalėjo Kaune, 6-ajame forte. P. Drutys paraše laiške, kad jis veš į Vokietiją. Daugiau žinių nera. Galbūt P. Drutys pakeitė pavardę ir gyvena Vokietijoje? Ką nors daugiau žinančių ieško sesuo **Monika DRUTYTÉ, Neries krentinė 23-5, Kaunas, tel. 268712.**

Juozas BASTYS, g. 1917m. rugpjūčio 10 d. Geišių k., Jurbarko raj. 1939m. rudenį buvo pašauktas į kariuomenę Tarmavo pėstininkų pulke, puskarininkiu

J. Bastys dešinėje, 1940 m.

ryšininku. Priesaikos rusams nedavė ir buvo suimtas, įkalintas Lukiskių kalėjime. Žinoma, kad prieš karą pradžią dar ten jis buvo. Daugiau žinių nera. Kartu kalėjusių ar ką nors daugiau žinančių ieško **Viktoras BASTYS, Sartų 23-1, Kaunas, tel. 706933.**

Gal žinote apie A. Kubiliaus štabo veiklą?

1944-ųjų metų rudenį Platelių pievose nusileido Adolfo Kubiliaus vaduojama penkių desantininkų grupė.

Skirpsių kaime, netoli Alsėdžių iškūrė LLA Žemaitijos štabas išplėtojo organizacinę veiklą, sujungę atskiras partizanų grupes, ėmėsi joms vadovauti. A. Kubilius-Balys, jo pavaduotojas Šarūnas Jazdauskas-Normis ne kartą buvo susitikę su vyskupais V. Borisevičiumi, A. Ramanauskui.

Deja, 1945-ujų pavasarį Adolfą Kubilių suėmė, po jo štabui vadovavoj majoras Semaška.

Be A. Kubiliaus štabo veiklos įvertinimo Žemaitijos partizaniniu judėjimo istorija bus nepilna. Dar nesenai Kretingoje gyveno A. Kubiliaus sesuo, Vilniuje gyvena Š. Jazdausko žmona, Desantininkas A. Šuklis gyvena Liepojoje, Jonas Dūda- Vitebske, Šertvytis- Alma Atoje (žadėjo emigruoti į Vokietiją).

Dar iš Vorkutos lagerių pažįstu štabo adjutančią Henriką Petkevičių-Staigvili (Juozą Valiulį). Užrašiau jo prisiminimus ir Stepo Grybausko-Sekretoriaus, Skripščių kaimo bunkerio šeimininkų dukters Jonio liudijimus. Dalį rankraščių kopijų turi Telšių "Alkos" muziejus, fondo "Laisvė" Lietuvos skyriaus archyvas. Istorikai nesiima apklausti gyvus liudytojus, o šie vienas po kito išeina Anapilin.

Sukauptą medžiagą perduosiu muziejams. Visi, kas turi informacijos, rašykite šiuo adresu: **Zenonas JAŠKA, Šviesos 29-17, 5610 Telšiai, tel. 33605.**

UŽJAUČIAME

Mirus buvusiam politiniam kalinui, Skriaudžių skyriaus pirminkui **Vincui LIORENTAI,** nuoširdžiausią užuojautą velionio šeimai ir artimiesiems reiškia Lietuvos politinių kalinų sąjunga.

TREMINTINUS

Vyr. redaktorė Vanda Poderytė

1994m. kovo 9 d. Nr. 5 (110). SL289.

Kaina 40 ct

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, 3000 Kaunas, tel. 223508

Redakcija: Danutė Bartulienė, Birutė Oksaitė, Edmundas Simanaitis, Irma Žukaitė

Rinko ir maketav Rasa Černevičiūtė. Spaustuvė Vytauto pr. 25, Kaunas. Ofsetinė spauda, 2 sp. lankai. Tiražas 8000. Užs. Nr. 2061

„Tremtinio“ laikraštyje dažniausiai spausdinamos archyvinės nuotraukos, todėl spaustuvei dėl jų kokybės pretenzijų neturime